

Leksykon botaników polskich - 95.

Wanda Truszkowska

Magdalena Mularczyk

Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wrocławskiego, Sienkiewicza 23, 50-335
Wrocław

magdalena.mularczyk@uwr.edu.pl

Cytowanie: Mularczyk, M. (2017). Leksykon botaników polskich - 95. Wanda Truszkowska. *Wiadomości Botaniczne*, 61. <https://doi.org/10.5586/wb.2017.006>

Prof. Wanda Truszkowska
(fot. M. Guranowska).

1. Data i miejsce urodzenia i śmierci - 8 IV 1917 Sosnowiec, 20 X 2004 Wrocław.

2. Rodzina - ojciec: Celestyn Truszkowski (?-1924), magister farmacji, właściciel apteki w Sosnowcu; matka: Stefania z domu Chwedkowska (?-1943); rodzeństwo - siostra Anna (1913-?), magister farmacji.

3. Wykształcenie - 8 klas w Państwowym Gimnazjum im. Emilii Plater w Sosnowcu (szkoła typu humanistycznego), VI 1935 - egzamin maturalny; 1936-1939 - studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu

Poznańskiego, specjalizacja: botanika i dodatkowo fitopatologia, przerwane przez wybuch II wojny światowej, podjęte ponownie w listopadzie 1945, ukończone w 1946; X 1963 - II 1964 - staż specjalistyczny w Muséum National d'Histoire Naturelle, Laboratoire de Cryptogamie w Paryżu (jako stypendystka rządu francuskiego).

4. Stopnie naukowe i dane bibliograficzne rozpraw - 18 IX 1946 - magister filozofii w zakresie botaniki na Uniwersytecie Poznańskim; 1950 - uchwała Rady Wydziału Przyrodniczego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie o nadaniu stopnia doktora nauk matematyczno-przyrodniczych na podstawie rozprawy pt. „Badania nad mykotrofizmem oraz zawartością glukozydów u trzech gatunków *Digitalis* z naturalnych i sztucznych stanowisk” (promotor: prof. Adam Paszewski); 27 XI 1954 - uchwała Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla Pracowników Nauki o nadaniu tytułu naukowego docenta; 18 VII 1963 - uchwała Rady Państwa o nadaniu tytułu profesora nadzwyczajnego; 1973 - uchwała Rady Państwa o nadaniu tytułu profesora zwyczajnego, wręczenie nominacji 15 XI 1973.

5. Przebieg pracy zawodowej - 1 XI 1946 - 31 VIII 1948 - starszy asystent w Katedrze Botaniki Farmaceutycznej i Farmakognozji Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu (pod kierunkiem prof. Józefa Mądalskiego). IV 1948 - XI 1949 - starszy asystent w Państwowym Instytucie Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego, w Dziale Fitopatologii i Ochrony Roślin we Wrocławiu. 1 XII 1949 - 31 VIII 1950 - starszy asystent, 1 IX 1950 - 1951 adiunkt w Katedrze Fitopatologii i Ochrony Roślin Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu. Wyższa Szkoła Rolnicza we Wrocławiu (od 1972 Akademia Rolnicza), Wydział Rolniczy, Katedra Fitopatologii - 1951 - XII 1954 - adiunkt, XII 1954 - VII 1963 - docent, VII 1963 - X 1973 - profesor nadzwyczajny, 1 XI 1973 - 30 IX 1987 - profesor zwyczajny. Od 1954 kierownik Zakładu Fitopatologii, od 1956 Katedry Fitopatologii, od 1 X 1970 - dyrektor Instytutu Ochrony Roślin, 1 II 1974 - IX 1982 - kierownik Zakładu Fitopatologii w Instytucie Ochrony Roślin, IX 1982 - 30 IX 1987 - kierownik Katedry Fitopatologii.

6. Podróże naukowe - 1960 - Praga, Czechosłowacja (Kongres Europejskich Mykologów, delegowana przez PAN), 1962 - Eberswalde, NRD (sympozjum naukowe), 1964 - Budapeszt, Węgry (sesja naukowa w Instytucie Ochrony Roślin).

7a. Zakres badań botanicznych - mykologia: grzyby mikroskopowe i ich rola w

środoowisku, zjawiska mykoryzy i saprotrofizmu grzybów, systematyka i różnorodność gatunkowa grzybów, grupa *Pyrenomyces*; fitopatologia: patogeny roślin uprawnych, przede wszystkim pomidorów, zbóż i roślin motylkowatych.

7b. Liczba wszystkich publikacji botanicznych, miejsce opublikowania pełnej bibliografii prac, wykaz ważniejszych prac - Była autorką ponad 110 prac naukowych, ponadto licznych prac popularnonaukowych i nekrologów, współautorką podręcznika *Nauka o chorobach i szkodnikach roślin* (1976). Bibliografia prac do roku 1999: K. Matkowski, 2001. List of publications by Professor Wanda Truszkowska. *Phytopathologia Polonica* 21, 15-23; bibliografia uzupełniająca: List of recent publications by Professor Wanda Truszkowska (not included into the previous publications). *Phytopathologia Polonica* 37, 9. Ważniejsze prace: 1) 1964. Obserwacje choroby owoców pomidorów powodowanej przez *Geotrichum candidum* Lk. we Wrocławiu i okolicy - Observations on the disease of tomato fruits by *Geotrichum candidum* Lk. in Wrocław and environs. *Acta Agrobotanica* 16, 42-54; 2) 1965. Niektóre *Pyrenomyces* zebrane w Puszczy Białowieskiej (cz. II, 1958-61) - Quelques *Pyrenomyces* ramassés dans la forêt vierge de Białowieża, II. Fr. summary. *Acta Mycologica* 1, 105-120; 3) 1967. Analiza mikologiczna nasion pomidorów - Analyse mycologique des semences des tomates. Fr. summary. *Acta Mycologica* 3, 163-176; 4) 1969. Badania oddziaływania grzybów saprofitycznych na patogeniczne dla pomidorów - Recherches sur l'influence des champignons saprophytes sur les champignons parasites des tomates. Fr. summary. *Acta Mycologica* 5, 23-49 [współautorka: Małgorzata Narkiewicz-Jodko]; 5) 1970. Mikoflora Bieszczadów Zachodnich. IV (Zatwarnica 1965). Engl. summary. *Acta Mycologica* 6, 129-179 [współautorzy: Stanisław Domański, Maria Lisiewska, Tomasz Majewski, Alina Skirgiełło, Władysław Wojewoda]; 6) 1971. Obserwacje wartości siewnej nasion niektórych odmian koniczyny czerwonej - Observation of sowing quality of some varieties of red clover seeds. *Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych* 113, 329-341 [współautorzy: J. Piekarska, B. Pietruszka]; 7) 1976. Grzyby z rodzajów *Pseudovalsa*, *Melanconis*, *Cryptospora* występujące w Polsce - Fungi of the genera *Pseudovalsa*, *Melanconis* and *Cryptospora* in Poland. Engl. summary. *Acta Mycologica* 12, 913-112; 8) 1984. Polskie nazwy zakaźnych chorób roślin, zaproponowane jako obowiązujące, w wyniku rozważań w sekcji nazewnictwa Polskiego Towarzystwa Fitopatologicznego - Polish names of infectious diseases of plants proposed as obligatory by the section of terminology, Polish Phytopathological Society. Engl.

summary. *Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych* 301, 193-205; 9) 1986. Mikoflora jako czynnik ochrony pszenicy przed chorobami podstawy źdźbła powodowanymi przez grzyby, w zależności od warunków ekologicznych - Mycoflora as a factor of protection of wheat against of diseases caused by fungi, depending of ecological conditions. Engl. summary. *Acta Mycologica* 22(2), 145-163 [współautorki: Maria Dorenda, Maria Kutrzeba]; 10) 1986. Właściwości biotyczne *Nigrospora oryzae* (Berk. et Br.) Petch. - Biotical properties of *Nigrospora oryzae* (Berk. et Br.) Petch. Engl. summary. *Acta Mycologica* 22(2), 135-144.

7c. Główne osiągnięcia naukowe - W dziedzinie mykologii: wzbogacenie wiedzy o roli grzybów w ekosystemach przez badania nad mykoryzą (przede wszystkim u roślin drzewiastych) i grzybami saprotroficznymi na stanowiskach naturalnych i w uprawie. Długoletnie badania nad mało wówczas znanymi grzybami workowymi z grupy *Pyrenomycetes*, dzięki którym stała się jedną z najlepszych specjalistek w tym zakresie w Europie. Opracowania mykologiczne różnych regionów Polski, w szczególności Bieszczadów (wyprawy w latach 1958, 1960, 1962, 1965), Beskidów, Tatr, Puszczy Białowieskiej i Pojezierza Augustowskiego. W dziedzinie fitopatologii: opracowanie biologii i ocena szkodliwości różnych patogenów, zwłaszcza atakujących pomidory, zboża i rośliny motylkowate, a także metod ich zwalczania; badania nad grzybami chorobotwórczymi przenoszącymi się z materiałem siewnym. Liczne prace wykonywane razem ze współpracownikami (wrocławska szkoła fitopatologii) wykazały duże znaczenie płodozmianu w zapobieganiu chorobom podstawy źdźbła zbóż i doprowadziły do ogólnego wniosku, że choroby te są skutkiem uproszczonej technologii uprawy zbóż oraz intensywnych zabiegów ochrony chemicznej. W związku z tym zaproponowała wprowadzenie metod ochrony roślin bazujących na kształtowaniu środowiska glebowego w sposób sprzyjający rozwojowi grzybów antagonistycznych w stosunku do patogenów. W nauce polskiej eksperymentalne badania nad ograniczaniem szkodliwości patogenów przez saprotrofy były nowością w latach 60. XX wieku. W 1989 wraz z zespołem (Antoni Siewiński, Włodzimierz Kita, Violetta Szewczuk, Bogdan Jarosz) uzyskała patent na sposób otrzymywania preparatu o działaniu antybiotycznym.

8. Działalność dydaktyczna, organizatorska i kolekcjonerska - Po zatrudnieniu w Katedrze Fitopatologii w ramach zajęć dydaktycznych prowadziła ćwiczenia z mykologii i fitopatologii, poprzedzając je odpowiednimi objaśnieniami.

Dla osób mających braki bezinteresownie urządzała dodatkowe ćwiczenia, dla spóźnionych - przyspieszony kurs ćwiczeń, co umożliwiało im normalne ukończenie specjalizacji. Jako profesor wykładała m.in. podstawy mykologii dla specjalizacji ochrony roślin, fitopatologię - kurs podstawowy dla III roku studiów, wybrane działy fitopatologii dla V roku studiów, fitopatologię ogólną dla specjalizacji mechanizacji rolnictwa. Dla unowocześnienia wykładów wprowadziła projekcje przeźroczy ilustrujące omawiane tematy. Wypromowała 80 magistrów i 11 doktorów (Barbara Łacicowa, Regina Lutyńska, Halina Moroń, Zofia Pudełko, Małgorzata Narkiewicz-Jodko, Anna Szepieniec-Gajos, Aleksandra Zelenay-Witkowska, Maria Dorenda, Mohamed M. Khairat Dawood, Maria Kutrzeba i Włodzimierz Kita). Sprawowała opiekę nad kilkoma przewodami habilitacyjnymi (m.in. Stanisława Czaplńska, 1972). Recenzowała też liczne rozprawy doktorskie i habilitacyjne (29) oraz wnioski o nadanie tytułu profesora. Była również recenzentką wielu prac nadsyłanych przez wydawnictwa Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Instytutu Ochrony Roślin w Poznaniu, Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa, Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin, prac publikowanych w *Zeszytach Naukowych Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu* i *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*. Przez 6 lat pełniła funkcję kuratora Katedry Fizjologii Roślin. W dziedzinie współpracy z organizacjami młodzieżowymi była wydziałowym opiekunem Koła Naukowego Rolników, uczestniczyła w pracach Komisji ds. Studenckich Kół Naukowych, współpracowała z Sekcją Ochrony Roślin. W latach 60. była przewodniczącą Rady Pedagogicznej III roku studiów stacjonarnych oraz członkiem Rad Pedagogicznych na latach IV i V. Prowadziła seminaria naukowe o charakterze szkoleniowym z fitopatologii dla pracowników naukowych. Współpracowała z Zakładem Biologii i Przechowalnictwa Nasion IHAR we Wrocławiu. Wyniki jej badań dostarczyły cennych informacji przy ustalaniu najważniejszych warunków długoterminowego przechowywania nasion. Ponadto współpracowała ze Stacją Kwarantanny i Ochrony Roślin.

W Polskim Towarzystwie Fitopatologicznym przyczyniła się do utworzenia Sekcji Patologii Nasion, ponadto była przewodniczącą Sekcji Nazewnictwa. Jej zielnik znajduje się w Zakładzie Fitopatologii i Mykologii Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, część zbiorów mykologicznych - w Zielniku Wydziału Biologii Uniwersytetu Warszawskiego.

9. Działalność w innych dziedzinach - Wkrótce po rozpoczęciu pracy

zawodowej wstąpiła do Związku Nauczycielstwa Polskiego, Sekcji Szkół Wyższych. Jej działalność społeczna obejmowała prace na rzecz Klubu Inteligencji Katolickiej, Towarzystwa Przyjaciół Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Światowego Związku Żołnierzy AK, Towarzystwa Pomocy im. Św. Brata Alberta oraz Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami.

10. Ważniejsze godności i stanowiska w instytucjach, towarzystwach naukowych i redakcjach - Instytut Biologii Stosowanej Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu - członek Rady Naukowej od 1964; Polskie Towarzystwo Botaniczne - członek od 1947, 1953-1954 - skarbnik, od 1965 przez trzy kolejne kadencje przewodnicząca Oddziału Wrocławskiego, od tego samego roku członek Zarządu Głównego w Warszawie, od 1956 - członek grupy organizującej Sekcję Mykologiczną, 1959-1962 - sekretarz tej Sekcji; 1971-1985 przewodnicząca lub członek Komisji Rewizyjnej; od 1992 - członek honorowy. Polskie Towarzystwo Fitopatologiczne - 1971 - członek założyciel, 9 VII 1972 - założycielka i pierwsza przewodnicząca Oddziału Wrocławskiego, od 1987 - członek honorowy. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe - 1961 - członek, 1962-1965 - sekretarz Wydziału VII, od 2001 - członek honorowy. Polskie Towarzystwo Nauk Agrotechnicznych - członek. Towarzystwo Miłośników Białowieży - członek od 1968. Komitet Ochrony Roślin PAN - członek od 1964.

11. Najważniejsze wyróżnienia i odznaczenia - 1966 - Odznaka XV-lecia Wyzwolenia Dolnego Śląska; Odznaka 1000-lecia Państwa Polskiego; Honorowa Odznaka Wyższej Szkoły Rolniczej w Lublinie; 1972 i 1987 - nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki za wybitne osiągnięcia w działalności dydaktycznej i badawczej; 1973 - Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski; 1992 - medal „Za zasługi dla Akademii Rolniczej we Wrocławiu”; 1967 - nagroda Rektora Wyższej Szkoły Rolniczej za pracę z młodzieżą i osiągnięcia w dziedzinie dydaktyczno-wychowawczej; kilkakrotnie (m.in. 1975, 1977, 1978, 1979, 1980, 1984, 1985, 1987) nagroda Rektora Akademii Rolniczej we Wrocławiu za osiągnięcia naukowe.

12. Inne informacje - Pochodziła ze szlacheckiego rodu Truszkowskich herbu Drogosław. Miała drugie imię Dioniza, ale go nie używała. Ojciec opuścił rodzinny Pułtusk i dzięki posagowi żony uruchomił aptekę oraz fabrykę bieli cynkowej w Sosnowcu. W 1927 roku Wanda wstąpiła w tym mieście do Gimnazjum im. Emilii Plater. Duży wpływ na obie siostry wywarła jego dyrektorka, Józefa Siwikowa, nauczycielka języka polskiego. Natomiast zamiłowanie do przyrody obudziła w

Wandzie dr Maria Stelmachówna-Czarnecka, która pod opieką prof. Władysława Szafera uzyskała stopień doktora na Uniwersytecie Jagiellońskim. Po wojnie spotkały się we Wrocławiu na Zjeździe Polskiego Towarzystwa Botanicznego w 1950 roku. Gimnazjum organizowało wycieczki szkolne, m.in. do Puszczy Białowieskiej, w Bieszczady, na Pomorze, do Krakowa i Wilna. W związku z przedwczesną śmiercią ojca siostra Anna podjęła studia farmaceutyczne na Uniwersytecie Warszawskim, aby móc w przyszłości przejąć aptekę. Wanda zaś wyjechała do Poznania na studia przyrodnicze, w czasie których zetknęła się m.in. z wybitnym botanikiem Zygmuntem Czubińskim, prowadzącym w 1938 roku jako asystent ćwiczenia ze studentami w Zakładzie Botaniki Ogólnej Uniwersytetu Poznańskiego. Po wybuchu II wojny światowej powróciła do Sosnowca, gdzie we wrześniu 1939 rozpoczęła pracę w Polskim Czerwonym Krzyżu, a później prowadziła działalność w Związku Walki Zbrojnej, polegającą na dystrybucji konspiracyjnej prasy w Zagłębiu Dąbrowskim. W czerwcu 1940 Niemcy zlikwidowali organizację PCK, więc podjęła pracę w rodzinnej aptece kierowanej przez siostrę. W grudniu 1940 gestapo aresztowało siostrę, która niedługo potem została uwięziona w obozie koncentracyjnym Ravensbrück. Wtedy Wanda, w obawie o matkę, zrezygnowała z działalności konspiracyjnej. Wkrótce poniosła kolejną osobistą stratę: Włodzimierz Czapski, student Politechniki Lwowskiej, z którym była zaręczona, został w 1942 aresztowany, a w maju 1943 rozstrzelany w obozie koncentracyjnym Auschwitz wraz z grupą pierwszych więźniów, niemających jeszcze numerów. Ciężko przeżyła również śmierć matki w 1943 roku.

Po wojnie poświęciła się wyłącznie pracy naukowej i społecznej, spełniając swoje marzenie, aby to, czym się będzie zajmować, stało się treścią jej życia. Mykologią zainteresowała się już podczas studiów w Poznaniu. W 1947 razem z dr. Tadeuszem Dominikiem (1909-1980), wówczas adiunktem w Zakładzie Botaniki Ogólnej Uniwersytetu Poznańskiego, opublikowała artykuł „Przyczynki do znajomości mykorhizy niektórych paproci”. Była to jej pierwsza praca naukowa. Posadę w Katedrze Botaniki Farmaceutycznej i Farmakognozji Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu otrzymała dzięki temu, że w czasie pierwszego powojennego Walnego Zjazdu PTB w Lublinie w 1946 roku prof. Aniela Krawiecowa z Uniwersytetu Poznańskiego poleciła ją prof. Józefowi Mądalskiemu. W następnym roku tenże profesor wprowadził ją do PTB. Przewodniczącym Oddziału Wrocławskiego był wtedy prof. Stanisław Tołpa. Wkrótce młodej botaniczce przyszło wystąpić z referatem przed gronem słuchaczy, wśród których

był rektor, prof. Stanisław Kulczyński. W czasie dyskusji, jak to miał w zwyczaju, potraktował prelegentkę bardzo miło, żywo i wnikliwie interesował się tematem jej wystąpienia. Na Zjeździe PTB we Wrocławiu w 1950 roku poznała dr Alinę Skirgiełło (1911-2007), specjalistkę w zakresie mykologii, wówczas adiunkta w Zakładzie Systematyki i Geografii Roślin Uniwersytetu Warszawskiego, z którą zaprzyjaźniła się na wiele lat.

Pracując w PINGW, zapoznała się z chorobami roślin rolniczych i ogrodniczych oraz badaniami z dziedziny fitopatologii prowadzonymi w Poznaniu, Bydgoszczy i Wrocławiu. W Katedrze Fitopatologii i Ochrony Roślin Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu znowu spotkała dr. Dominika, który był kierownikiem tej jednostki. W wystawionej w 1950 roku opinii napisał on: „Wykazuje duże możliwości pracy badawczo-naukowej oraz zdolności pedagogiczne”. Jako dydaktyk umiała utrzymywać dyscyplinę i była wymagająca, toteż uważano ją za „postrach studentów”. Jednak po powstaniu Solidarności nie wahała się strajkować razem z nimi.

W ciągu całego swojego życia przeciwstawiała się wszelkim nieprawościom. Młodszych współpracowników uczyła punktualności, obowiązkowości i odpowiedzialności za słowo.

Posługiwała się biegle w mowie i w piśmie językiem francuskim, który opanowała jeszcze w gimnazjum. Słabiej znała język niemiecki i angielski. We Wrocławiu, który traktowała jako tymczasowe miejsce pobytu, mieszkała „po kawalersku”, marząc przez wiele lat o powrocie do ukochanego Poznania. Od wczesnych lat 60. zajmowała lokal w Domu Naukowca (Domu Profesorów) przy pl. Grunwaldzkim we Wrocławiu, a pod koniec życia przeniosła się do Ośrodka Seniora Wyższych Uczelni Wrocławia, prowadzonego przez Fundację „Pro Homine”. W czasie podróży zagranicznych omijała Niemcy, po przeżyciach wojennych nie mogła się bowiem pozbyć niechęci do tego narodu. Wolny czas często spędzała w Cisownicy koło Ustronia, gdzie jej siostra miała domek letniskowy. Po przejściu na emeryturę przez 17 lat, do ostatniego dnia życia, regularnie przychodziła do Zakładu Fitopatologii.

Wracając z Zakładu do domu na wrocławskim Biskupinie, zginęła tragicznie pod kołami tramwaju. Została pochowana na Cmentarzu Św. Rodziny przy ul. Smętnej we Wrocławiu.

13. Wykaz najważniejszych źródeł - Archiwalne: Archiwum Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, RK-120/BE50, sygn. 6566 - Wanda Truszkowska (akta osobowe); „Profesura nadzwyczajna - Truszkowska Wanda 1961-1962”, sygn. RdW 4004; „Profesura zwyczajna - Truszkowska Wanda 1970-1973”, sygn. RdW 4005. Publikowane: M. Hurej, 2011. Katedra Ochrony Roślin. W: A. Kotecki, T. Szulc, & J. Tyszkiewicz (red.), Dzieje Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu. Wyd. II rozszerzone, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Wrocław 2011, s. 293-294; W. Kita i wsp., 2004. Z żałobnej karty: Prof. dr hab. Wanda Truszkowska. *Głos Uczelni* 135 [wersja online: http://www.glos.upwr.edu.pl/archiwum/5298/nr_135_2004_z_zalobnej_karty.html#pozycja1 / dostęp 13 II 2017]; B. Łacicowa, 2001. Profesor Wanda Truszkowska - an outstanding scholar (Speech given during the jubilee celebration of Professor Wanda Truszkowska's 50 years of scientific research, Wrocław, September 4, 2000). *Phytopathologia Polonica* 21, 9-11; M. Mańka, 2005. Obituary: Professor Wanda Truszkowska *doctor rerum naturalium* (1917-2004) - founder member of the Polish Phytopathological Society. *Phytopathologia Polonica* 37, 5-9; M. Narkiewicz-Jodko, 2005. Wspomnienie o moim nauczycielu (Remembrance on my teacher). *Wiadomości Botaniczne* 49(1/2), 100-102; A. Truszkowska-Kuliniczowa, 2004. Mój XX wiek: wspomnienia. Kämpol, Szczecin, 327 s.; W. Truszkowska, 1999. Ponad pół wieku mojego członkostwa w PTB - Half century of my memberships in Polish Botanical Society. *Wiadomości Botaniczne* 43(3/4), 84-85; W. Truszkowska, 2002. Jubileusz 30-lecia Wrocławskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Fitopatologicznego. W: Portal Polskiego Towarzystwa Fitopatologicznego http://www.up.poznan.pl/~ptfit1/jubil_wroc.html / dostęp 13 II 2017; W. Truszkowska, 2008. Wspomnienia sprzed wojny. W: M. Waliński, A. Szczepanek (red.), Księga pamiątkowa wydana z okazji 100-lecia II Liceum Ogólnokształcącego im. Emilii Plater w Sosnowcu. Wydawnictwo II Liceum Ogólnokształcącego im. Emilii Plater w Sosnowcu, Sosnowiec, s. 255; mwj, 2000. 50-lecie pracy naukowej: Jubileusz prof. Wandy Truszkowskiej. *Głos Uczelni* 89 [wersja online: http://www.glos.upwr.edu.pl/archiwum/4653/nr_89_relacje.html#pozycja5 / dostęp 13 II 2017.

14. Materiały ikonograficzne - Archiwalne: zbiory Zakładu Fitopatologii i Mykologii Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu. Publikowane: W. Kita i wsp., 2004. Z żałobnej karty: Prof. dr hab. Wanda Truszkowska. *Głos Uczelni* 135 [wersja online:

http://www.glos.upwr.edu.pl/archiwum/5298/nr_135_2004_z_zalobnej_karty.html#pozycja1 / dostęp 13 II 2017; M. Narkiewicz-Jodko, 2005. Wspomnienie o moim nauczycielu (Remembrance on my teacher). *Wiadomości Botaniczne* 49(1/2), 101; A. Truszkowska-Kuliniczowa, 2004. Mój XX wiek: wspomnienia. Kämpol, Szczecin, 327 s.; W. Truszkowska, 2002. Jubileusz 30-lecia Wrocławskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Fitopatologicznego. W: Portal Polskiego Towarzystwa Fitopatologicznego http://www.up.poznan.pl/~ptfit1/jubil_wroc.html / dostęp 13 II 2017; mwj, 2000. 50-lecie pracy naukowej: Jubileusz prof. Wandy Truszkowskiej. *Głos Uczelni* 89 [wersja online: http://www.glos.upwr.edu.pl/archiwum/4653/nr_89_relacje.html#pozycja5 / dostęp 13 II 2017.